

O‘TKIR HOSHIMOV ASARLARIDA OILAVIY QADRIYATLAR VA TARBIYA MASALALARI

Abdumalikova Jasmina Baxtiyor qizi

Termiz davlat universiteti

o‘zbek filologiyasi fakulteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘tkir Hoshimov asarlarida oilaviy qadriyatlar va tarbiya masalalarining badiiy talqini tahlil qilinadi. Yozuvchi ijodida oila muqaddas maskan sifatida tasvirlanib, inson shaxsining shakllanishida ota-ona tarbiyasi, mehr-muhabbat, o‘zaro hurmat va mas’uliyat kabi qadriyatlarning o‘rni yoritiladi. Asarlar misolida milliy tarbiya an’analari hamda ularning bugungi jamiyat uchun ahamiyati ilmiy asosda ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: oila, tarbiya, ma’naviyat, milliy qadriyatlar, ota-ona, farzand tarbiyasi, badiiy obraz, O‘tkir Hoshimov, inson kamoloti.

Har qanday jamiyat taraqqiyoti, avvalo, oilaning mustahkamligi va undagi tarbiya tizimiga bog‘liqdir. Oila insonning ilk ijtimoiy maktabi bo‘lib, unda shakllangan ma’naviy fazilatlar keyingi hayot yo‘lini belgilaydi. O‘zbek adabiyotida oilaviy qadriyatlar va tarbiya masalalari ko‘plab ijodkorlar tomonidan yoritilgan bo‘lsa-da, bu mavzu O‘tkir Hoshimov ijodida alohida o‘rin egallaydi. Adib asarlarida insonning ma’naviy qiyofasi, oiladagi munosabatlar, ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas’uliyati hamda milliy qadriyatlarning ahamiyati chuqur badiiy talqin etilgan. Yozuvchi asarlarida oila jamiyatning eng muhim bo‘g‘ini sifatida talqin qilinadi. Adibning fikricha, insonning ma’naviy kamoloti, avvalo, oiladagi muhit va tarbiyaga bog‘liq. Ayniqsa, "Dunyoning ishlari" qissasi o‘zbek oilasi, ona mehri va milliy qadriyatlarning yorqin badiiy ifodasi hisoblanadi. Asarda ona obrazi orqali o‘zbek ayolining sabr-toqati, mehribonligi va fidoyiligi tasvirlangan. Muallif quyidagi fikrni keltiradi: "Ona — dunyodagi eng buyuk

zot."¹

Mazkur jumla asarning g'oyaviy markazini tashkil etadi. Yozuvchi nazarida, ona oilaning ma'naviy tayanchi, farzand tarbiyasining asosiy ustuni hisoblanadi. Aynan ona mehr-muhabbati orqali farzandda insoniylik, vatanparvarlik va ezgulik tuyg'ulari shakllanadi.

"Dunyoning ishlari" qissasidagi ona obrazi nafaqat bir oilaning, balki butun o'zbek xalqining ma'naviy qiyofasini mujassamlashtiradi. Adib oddiy hayotiy voqealar orqali oiladagi mehr va hurmatning inson kamolotidagi ahamiyatini ko'rsatadi.

O'tkir Hoshimov ijodida tarbiya masalasi faqat nasihat bilan emas, balki shaxsiy namuna orqali amalga oshirilishi ta'kidlanadi. Yozuvchi fikricha, farzand ota-onaning aytganidan ko'ra, qilgan ishidan ko'proq ta'sirlanadi.

"Ikki eshik orasi" romanida urush yillaridagi insoniy munosabatlar, oilalarning boshiga tushgan sinovlar va tarbiya masalalari keng yoritilgan. Asardagi qahramonlar hayotidagi qiyinchiliklar oiladagi birdamlik va o'zaro yordamning naqadar muhim ekanini ko'rsatadi. Asarda insoniylik va mehr-oqibat eng yuksak qadriyat sifatida tasvirlanadi. Qahramonlar boshidan kechirgan og'ir sinovlar shuni ko'rsatadiki, mustahkam tarbiya va oilaviy qadriyatlar insonni har qanday murakkab vaziyatda ham ma'naviy jihatdan saqlab qoladi. Yozuvchi tarbiyaning asosiy vazifasi jamiyat uchun foydali, vijdonli va halol insonni voyaga yetkazishdan iborat ekanini badiiy obrazlar orqali ifodalaydi. O'tkir Hoshimov asarlarida milliy qadriyatlar oilaviy tarbiyaning ajralmas qismi sifatida talqin etiladi. Kattalarni hurmat qilish, kichiklarga mehr ko'rsatish, qo'ni-qo'shnichilik munosabatlari va o'zaro yordam kabi an'analar yozuvchi ijodining muhim g'oyaviy yo'nalishlaridan biridir.

"Daftar hoshiyasidagi bitiklar" asarida adib quyidagi fikrni bildiradi: "Tarbiya qancha mukammal bo'lsa, xalq shuncha baxtli yashaydi."²

¹ Hoshimov O'. Dunyoning ishlari. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2018.

² Hoshimov O'. Daftar hoshiyasidagi bitiklar. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2017.

Ushbu fikr tarbiyaning nafaqat shaxs, balki butun jamiyat taraqqiyotidagi oʻrni belgilab beradi. Muallif nazarida, maʼnaviy barkamol avlodni tarbiyalash davlat va jamiyat rivojining eng muhim shartlaridan biridir.

Yozuvchi koʻplab publitsistik chiqishlarida ham yoshlarning maʼnaviy tarbiyasi, kitobxonlik madaniyati va oilaviy muhitning ahamiyati haqida fikr yuritgan.

Bu esa uning ijodida tarbiya masalasi tasodifiy emas, balki bosh gʻoyaviy yoʻnalishlardan biri ekanligini koʻrsatadi. Adib asarlarida ideal inson obrazi, avvalo, oilada shakllanadi. Mehr-muhabbat, hurmat, halollik, mehnatsevarlik va vatanparvarlik kabi fazilatlar oilaviy tarbiya mahsuli sifatida talqin etiladi. Yozuvchi qahramonlari koʻpincha hayot sinovlari orqali chiniqadi va aynan oiladan olgan tarbiya ularga toʻgʻri yoʻlni tanlashda yordam beradi. Shu jihatdan Oʻtkir Hoshimov asarlari bugungi yosh avlod tarbiyasida ham muhim maʼnaviy manba boʻlib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Oʻtkir Hoshimov ijodida oilaviy qadriyatlar va tarbiya masalalari markaziy mavzulardan biri hisoblanadi. Yozuvchi oila institutining jamiyat taraqqiyotidagi oʻrni, ona mehrining beqiyos ahamiyati, ota-onaning farzand oldidagi masʼuliyati hamda milliy qadriyatlarning tarbiyaviy kuchini badiiy jihatdan yuksak mahorat bilan tasvirlaydi. Adib asarlari bugungi globallashuv sharoitida ham oʻz dolzarbligini yoʻqotmagan boʻlib, yosh avlodni maʼnaviy barkamollik, insonparvarlik va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim manba boʻlib xizmat qiladi. Shu bois Oʻtkir Hoshimov ijodini oilaviy tarbiya va maʼnaviy qadriyatlar nuqtai nazaridan oʻrganish zamonaviy adabiyotshunoslikning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hoshimov Oʻ. Dunyoning ishlari. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2018.
2. Hoshimov Oʻ. Ikki eshik orasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
3. Hoshimov Oʻ. Daftar hoshiyasidagi bitiklar. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2017.
4. Karimov I.A. Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Maʼnaviyat, 2008.
5. Qur'onov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Akademnashr, 2017.
6. Umurov H. Badiiy ijod asoslari. – Toshkent: Oʻqituvchi, 2011.
7. Qoʻshjonov M. Oʻzbek adabiy tanqidi tarixi. – Toshkent: Fan, 2004.